

Sociologie pro speciální
pedagogy
Lekce 2

Mgr. Lenka Slepíčková

Otcové zakladatelé

August Comte (1798 – 1857)

- francouzský filozof
- hledání nové stability společnosti
- idea o reformě společnosti prostr. vědy, kterou je třeba systematizovat a nově promyslet
- hierarchie věd, sociologie jako nejvýznamnější a nejkompexnější věda
- Pozitivismus – požadavek studovat reálné, zkušeností ověřitelné skutečnosti – pozorování má být řízeno a jeho výsledky interpretovány pomocí teorie, cílem je rozvinout abstraktní teoretické principy, jimiž se bude každé další pozorování řídit a zároveň je bude zpětně testovat a modifikovat:
  - a) Předmětem vědy mohou být pouze fakta, zjišťována přímou zkušeností
  - b) veškeré pravdivé a hodnotné poznání může být dosaženo pouze pomocí empirických metod
  - c) k pokroku lidského poznání dochází kumulací vědění
  - d) přír., spol. nebo lidská skutečnost mohou být zkoumány stejnými metodami, jejichž ideálním modelem jsou přírodní vědy
  - e) temito metodami lze řešit i společensko-politické a morální otázky
- Vědět, aby bylo možno předvídat a předvídat, aby bylo možno řídit

Émile Durkheim (1858 – 1917)

- založil první katedru sociologie ve Francii, založil první odborný sociologický časopis
- **Pravidla sociologické metody** – sociologie se může stát objektivní vědou po vzoru věd přírodních, má přitom svůj specifický objekt bádání (odmítání biologického, psychologického či jiného redukcionismu)
- sociologie má studovat sociální fakta, tedy vše, co má sociální povahu, zvnějšku působí na lidské jednání a determinuje je
- Požadavek studovat sociální fakta jako věci
- Společnost jako skutečnost zvláštního druhu, existující nezávisle na jednotlivcích a zkoumatelná metodami stejnými, jako jsou metody přírodních věd
- **Sebevražda**
- Anomie, dělba práce, náboženství

Max Weber (1864 – 1920)

- Sociologie jako věda o sociálním jednání
- Chápající sociologie
- Společnost jako suma individuálních aktérů
- Protestantská etika a duch kapitalismu
- Panství, racionalita, byrokracie, věda

Georg Simmel (1858 – 1918)

- Formální sociologie
- Formy zespolečenštění – základní formy společenských vztahů, které jsou neměnné v čase a prostoru a v jejichž rámci se veškerá mezilidská interakce odehrává
- Esejistická forma psaní
- Peníze v moderní kultuře
- Móda, cizinec atd.

Karel Marx (1818 – 1883)

- **Materialistické** pojetí historie
- Historie lidstva = dějiny třídního boje
- Kapitalismus má být nahrazen beztřídní společností (společné vlastnictví výrobních prostředků)
- **Kapitál** – asymetrie v postavení vlastníka a nevlastníka v procesu výroby – vyrobená nadhodnota připadá kapitalistovi

Základní paradigma sociologického myšlení

Základní otázka sociologie:

Jak je možné, že společnost dokáže zachovat pevný řád, k jehož respektování jsou vedeni její členové?

- Teorie konsensuální
- Teorie konfliktu
- Teorie interpretativní

Konsensuální teorie

- Sociální řád je založen na určitém minimálním konsensu ohledně základních hodnot, ten je zajišťován různými mechanismy
- Soudržnost, solidarita, reciprocita, kooperace, legitimní autorita, shoda v normách a hodnotách

Strukturní funkcionalismus jako příklad konsensuální teorie

- sociologie studuje funkce, jaké jev plní z hlediska sociální struktury
- Kritika:
- Teleologická vysvětlení – jev je vysvětlován svými důsledky
- Nevysvětlí sociální změnu
- Uniká mu problematičnost „sdílení hodnot“

Představitelé

- **Talcott Parsons** – The Social System (1951)
- **R. K. Merton** – Social Theory and Social Structure (1949)
- Teorie středního dosahu – dysfunkce, manifestní a latentní funkce, nezamýšlené důsledky jednání, byrokracie, teorie deviace, teorie referenčních skupin, masová komunikace, sebenaplňující se proroctví

Teorie konfliktu

- Jakákoli forma soužití vyhovuje jen části zúčastněných, ostatní jsou k účasti na řádu donuceni
- Každý sociální řád privileguje jisté skupiny lidí a diskriminuje ostatní
- Protiklady, opozice, nepřátelství, mocenská nerovnost, různost zájmu, nátlak strukturní konflikty

Interpretativní sociologie

- Zájem o každodennost
- Jsou to členové společnosti, kteří společnost stále znovu vytvářejí
- Lidé jednají zautomatizovaně a ne racionálně

Symbolický interakcionismus jako příklad interpretativní sociologie

Základní premisy:

- 1) Lidské bytosti jednají na základě významů, které přiřkládají věcem, které je obklopují.
- 2) Tyto významy jsou produktem sociální interakce mezi členy spol.
- 3) Tyto významy nejsou stabilní, ale jsou neustále proměňovány v průběhu nových interakcí.

Představitelé

- **G. H. Mead**
- **E. Goffman:** Všichni hrajeme divadlo (1959)
- **H. Garfinkel** – etnometodologie – zkoumá metody, pomocí nichž běžní lidé dodávají smysl svým každodenním aktivitám, etnometodologická metoda